

1 Kunstbiennale i Dakar: Den svære (installations-)kunst

I begyndelsen af maj kom hundreder af turister til Dakar i Senegal for at se afrikansk kunst i forbindelse med åbningen af kunstbiennalen den 3. maj 2018.

Kunstbiennalen i Dakar, som afholdes på lige årstal, er et internationalt tilløbsstykke. Den officielle åbning torsdag den 3. maj i Senegals Nationalteater var både festlig og højtidelig. Senegals præsident Macky Sall holdt en tale, der var musikalske indslag fra Rwanda, Senegal og Tunesien, og Frankrigs præsident, Macron, havde sendt en lykønskning med biennalen.

Uden for teatret optrådte i hundredvis af senegalesere med musik, sang og dans.

Et vigtigt budskab, som flere talere kom ind på, var kunstens betydning for samfundet og for erhvervsudviklingen i Afrika.

Biennalen etableredes første gang i 1990 med det formål at skabe interesse for afrikansk kunst (dengang også afrikansk litteratur), men biennalen rejser mere end nogensinde spørgsmålet: Hvad er afrikansk kunst?

Visionen om afrikansk kunst

Da den engelske kunsthistoriker og kunsthøjslærer Margaret Trowell i slutningen af 1930'erne og begyndelsen af 1940'erne ville lære unge ugandere at male kunst, sagde hun til dem: *"Jeg vil lære jer teknikken, men hold fast ved det, der er typisk afrikansk: det narrative!"* For hende var det så vigtigt at fastholde en afrikansk identitet i den afrikanske kunst, at hun endog afviste et samarbejde mellem London University og Makerere University i Kampala, hvor hun havde startet sit fakultet i kunst, der i dag bærer titlen "Margaret Trowell school of fine and Industrial Art. Men på biennalen i Dakar så man dog i år kun ganske få malerier med et fortællende motiv.

Visionen om at udvikle autentisk afrikansk kunst, lå også dybt i Senegals første præsident efter selvstændigheden i 1960, digteren Leopold Senghor. Han gjorde en aktiv indsats for at fremme billedkunsten og troede på, at der kunne udvikles en negroid kunst, som skulle afspejle den afrikanske sjæl. Takket være Senghor har Dakar udviklet sig til at være et kraftcenter for moderne, afrikansk kunst.

Men modsat Trowells og Senghors visioner for målet og indholdet i den afrikanske kunst, så man på Biennalen kun ganske få værker med et fortællende motiv eller værker, der afslørede en særlig afrikansk sjæl.

Det var i stedet tydeligt, at installationskunsten har holdt sit indtog i Afrika. Det har været en proces, som startede ved årtusindeskiftet, og som i dag fylder meget.

Fotografi af den kvindelige fotograf Malaika Dofou Sankofa, vinder af Biennalen 2018.

Oluf Eliasson på afrikansk

Kunstbiennalen startede i 1990 med at skulle repræsentere afrikansk kunst og litteratur. Det blev senere indskrænket til kun at skulle udstille afrikansk kunst. I dag kan alle lande i princippet deltage, men det er næsten kun afrikanske kunstnere, der udstiller. Det kan man bare ikke se på værkerne, som ligner amerikansk og vesteuropæisk kunst

Der har de sidste 15 år blandt afrikanske kunstnere været livlig debat om installationskunstens betydning for, hvad der kan betegnes som *afrikansk kunst*. Kunstprofessor ved Dakar School of Art, Viyé Diba er kosmopolit, storbymand og akademiker – og han fremstiller selv installationer og har gjort det i årevis. Han er en varm fortæller for installationskunsten.

Nogle installationskunstnere vil ikke opfattes som afrikanske kunstnere, fordi det at være afrikansk altid har været forbundet med noget mindreværdigt. Derfor vil de lave kunst, der er international og ikke specifikt afrikansk.

Andre kunstnere og kunstkritikere i Afrika finder, at det er et udtryk for postkolonial kolonialisme at efterligne Vestens kunstnere. Og ofte minder installationerne da også om efterligninger. For få år siden udstillede Olafur Eliasson vulkansten på Louisiana og senere på Kunsten i Aalborg. Et helt gulv var fyldt med stenene. På Biennalen i Dakar kan man se jord spredt ud på et gulv. Okay, jorden er afrikansk. Et andet sted er det en bunke sand med et glas i toppen.

Den congolesiske kunstner Serge Martial Mienandi siger om brugen af installationskunst som kunstform: "Det er blevet for akademisk. Der er blevet for lang afstand fra kunstens verden til folket".

Kan afrikansk kunst rumme installationskunsten?

Problemet er, at kunstmarkedet altid har været i USA og Europa. Og den installationskunstner, som kan få et værk udstillet på et europæisk eller amerikansk kunstmuseum, har nået meget – også økonomisk set.

Nogle afrikanske kunstnere påstår, at installationskunst eksisterede i Afrika før begrebet blev skabt i Vesten. Hertil svarede den nigerianske kunstner og universitetslærer C. Kryptz Ikwemesi i Kunstmagasinet *Afrik`arts* (dec. 2005): "If indeed installation has its origin in Africa, the act that we adapted it from the West is a practical triumph of neocolonialism. It is only pity that Africa has the misfortune of having trudge behind the West in every things: political and social development, and the propagation and preservation of arts and cultural heritage".

Installationskunstens popularitet blandt mange afrikanske kunstnere har sat fokus dilemmaet om, hvorvidt kunsten kan være afrikansk samtidig med, at kunstnerne selv også gerne vil følge med tiden og være internationale.

Biennalen varede frem til begyndelsen af juni. I den periode havde over 250 gallerier og udstillingssteder åbent. Vil man se afrikansk kunst, i hvert fald kunst lavet af afrikanere, så er det nu. Eller som der står på et banner på vej til den ny, internationale lufthavn: "På gensyn – vi ses til biennalen i 2020".

Frede Hansen (artiklen har været offentliggjort i www.globalnyt.dk)